

Dr. Meine Veldman over rechtvaardiging en wedergeboorte

Wanneer we spreken over rechtvaardiging en wedergeboorte, dan is het fundamenteel om een juiste vertaling, uitleg en toepassing van de Schrift door Zijn Geest te hebben. We hebben het dan over de zogenaamde 'gouden keten der zaligheid', zoals deze te vinden is in:

Rom. 8 vers 30: En die Hij tevoren verordineerd heeft, dezen heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, dezen heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, dezen heeft Hij ook verheerlijkt.

'Gerechtvaardigd zijn', betekent aan de ene kant vrijgesproken te zijn van zonden, vergeving van zonden ontvangen te hebben door het bloed van Christus en aan de andere kant het ontvangen hebben van de gerechtigheid van Christus door een waar geloof in Hem. God de Vader ziet geen zonden meer in zijn Jacob en geen overtreding meer in zijn Israel (Num. 22:21). Ja, nog meer: Hij beschouwt en rekent ons als volkomen rechtvaardig om de toerekening van de gerechtigheid van Christus, waardoor wij ook werkelijk rechtvaardig zijn in Gods ogen.

Hoe lezen wij deze tekst?

Deze tekst wordt vaak verkeerd gelezen en verkeerd uitgelegd. Men stelt dat er naast deze rechtvaardig verklaring van God, die teweeg gebracht wordt door wat Hij zegt, 'Hij spreekt, en het is er; Hij gebiedt en het staat er' (Psalm 33:9), ook sprake is van ingestorte gaven, kwaliteiten en 'hebbelijkheden' in een mens, zoals het geloof als hebbelijkheid, of men spreekt over het zaad van de wedergeboorte dat vergeleken wordt met een bloembol. Het is zelfs zo dat voordat men praat over rechtvaardigmaking men eerst spreekt over de wedergeboorte. Men trekt de rechtvaardiging en de wedergeboorte uit elkaar en zet de wedergeboorte voorop, in een chronologische zin en men maakt het tot een hebbelijke of ingestorte zaak.ⁱ

Dit is geheel on-Bijbels. Waarom niet? Omdat men bij de tekst moet blijven, zoals deze geschreven is in Romeinen 8:30. De nadruk moet worden gelegd op het feit dat hier de *aoristus* gebruikt wordt voor roeping en rechtvaardiging en verheerlijking. Deze *aoristus* staat ons helemaal niet toe om roeping en wedergeboorte, rechtvaardiging en verheerlijking in brede zin te behandelen vanuit andere, losse verzelfstandigde gezichtspunten. Als men dat doet, wordt één ring van de keten verstaan als daad van God in een daadwerkelijke zin (het is zo want God heeft het gezegd en gesproken door de Geest), en de anderen ringen van de keten, zoals roeping (wedergeboorte), heiligmaking en verheerlijking, als een verwijzing naar iets hebbelijks, iets grijpbaars.

Als in een punt des tijds

Dit alles (uit Romeinen 8:30) geschiedt als 'in een punt des tijds'. Het geheel is iets wat totaal in één keer gebeurt. En als men één ring van deze gouden keten ontvangen heeft, heeft men ze allen ontvangen als daad en werk van God in Christus. Of beter, de schakels van deze keten zijn niet los verkrijgbaar: je hebt alles of niets! Het gezichtspunt blijft God Drie-enig en

wat Hij gedaan heeft, doet, en doen zal (Rom. 11:36). We worden geroepen tot gemeenschap met de Zoon van God. Dat is alles in één (1 Kor.1:30). “Maar uit Hem zijt gij in Christus Jezus, Die ons geworden is wijsheid van God, en rechtvaardigheid en heiligmaking en verlossing . . .” Het inkeren tot mijzelf om te zien en te bespeuren wat er dan ook wel gebeurd is met mij, of in mij, komt hier in de eerste instantie niet aan de orde.

Is er dan niets gebeurd? Ja, zeker wel. Alles is gebeurd, namelijk in die punt des tijds. Dat is het grote wonder. Och, als ik naar mijzelf kijk, vind ik niks dan alleen het tegenovergestelde. In mij is de dood, weerstand, ongerechtigheid, onheiligheid en geen verheerlijking, maar ondergang, trappen naar beneden. En hoe dieper ik zoek, hoe meer gruwelen ik vind. Er is in mij geen bloembol te vinden, maar alleen maar ‘een zak met maden, met wormen.’ ‘Ik ben dood en verrot.’ⁱⁱ Daarom is het zo groot en vertroostend dat het gebeurt als in een punt des tijds: om daar maar telkens en altijd weer op terug te mogen vallen, want God blijft dezelfde. En zo zouden we deze tekst ook kunnen vertalen met, ‘Die Hij voorbestemt (‘a-orizō’, ‘zonder horizon’ of als in een punt des tijds’), dezen roept Hij, en die Hij roept, dezen rechtvaardigt Hij, en die Hij rechtvaardigt, die verheerlijkt Hij.’ⁱⁱⁱ Wij zoeken onze zaligheid vast te stellen of in het eeuwige en/of verborgene (verkiezing en/of het verborgen ingestorte zaad van de wedergeboorte), of in het gehele habituele, praktische, grijpbare. Maar God openbaart zich aan zijn uitverkoren kinderen in daadwerkelijk en persoonlijk spreken en handelen, in Zijn Zoon en toegepast door de Heilige Geest. “Want wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken, welke God voorbereid heeft, opdat wij in dezelve zouden wandelen” (Efeze 2:10).

Wat kan ons scheiden van deze liefdedaden van God? (Rom. 8:33-39) Niets! Wat een wonder. Wat zou ik zonder moeten? Oh, dan zou ik ongelukkig, eeuwig ongelukkig zijn. Het wonder is dat het is God als God, dat wil zeggen; zonder ons, die voorbestemt, roept, rechtvaardigt, verheerlijkt. Daar ligt onze troost. De context van deze tekst is de liefde van God en het kruis; vervolging, de dood voor ogen hebben, en verlossing. Wij ervaren steeds weer het tegenovergestelde, maar heb goede moed, zo werkt God! Het kruis is onze kennis van God, en zo ook, en op deze manier de opstanding, onze rechtvaardiging, vrijspraak en het nieuwe leven (Romeinen 4:25). Het is alles verankerd in Hem omdat *Hij* voorbestemt, roept, rechtvaardigt, en verheerlijkt, en dat alles in Zijn Zoon door de Geest die ons op Zijn tijd en Zijn wijze roept, rechtvaardigt en heiligt, en verheerlijkt (vgl. 1 Petr. 1:1-4, 2 Thess. 2:13, 1 Kor. 6:11).

Door het bloed wedergeboren en gerechtvaardigd

Dus wanneer wij spreken van de orde van het heil, van deze gouden keten, dan moet men terdege aanvaarden dat dit de weg is waarin God ons verlost. Van onze kant is het in de eerste plaats een zaak van geloof, een naakt geloof, een lege hand, die gevuld wordt door God in Christus. Nee, het geloof als zodanig is geen volle hand, maar een lege. Wij willen er weer een volle of actieve hand van maken, zodat God weer iets in ons zou kunnen zien en ons daarom rechtvaardigt als zijnde alreeds een vrome wedergeborene. Nee, Hij maakt ons levend, omdat Hij ons als rechtvaardig aanneemt in Zijn Zoon, als rechtvaardig erkent. Wie kan voor God bestaan en leven zonder gerechtvaardigd te Zijn? Niemand! En Hij rekent ons

rechtvaardig omdat Hij ons gewassen heeft in het bloed van Zijn Zoon, en Zijn bloed wederbaart ons, want in Zijn bloed is het nieuwe leven te vinden en gegeven. Het leven is in het bloed voor vergeving van zonden en nieuw leven (Leviticus 17:11).

En zo heiligt Hij ons ook door de Geest, Die ons gegeven is tegelijkertijd met het wederbarend geloof. 'Er staat geschreven', 'het is geschied', om daar altijd maar weer uit te leven, als een arme, ongelukkige, vleselijke, onrechtvaardige en onheilige zondaar, als een bedelaar voor de troon van Zijn genade. Het is om deze reden, dat Bijbels gesproken en vanuit de toepassing door de Geest de wedergeboorte moet worden begrepen als daadwerkelijk samenvallend met de rechtvaardiging. Dit is het juiste begrip van rechtvaardiging en wedergeboorte.

De hervormers en later

Aan de ene kant hebben de latere hervormers de leer van de rechtvaardiging behoed voor deze fout door het karakter van het woord rechtvaardigen uit te leggen als juridisch en dit te benadrukken, terwijl ze aan de andere kant de neiging hadden om weer terug te vallen in de mystieke en Roomse kenmerken, door over ingestorte kwaliteiten, hebbelijkheden, een ingeplant geloof en vaak van een dubbele gerechtigheid te spreken, namelijk: één buiten ons en één in ons, d.w.z., in ons als een ingestorte gerechtigheid en dat voornamelijk met het oog op de heiligmaking. Het laatste werd dan ook nog meer belangrijk dan het eerste en het resultaat is dat de mens weer in het centrum komt te staan. De schijnwerper richt zich weer op mij, waar echter niets in te vinden is, dan alleen het tegenovergestelde. De Wet leert ons telkens wel weer verstaan dat we vleselijk verkocht zijn onder de zonden (Rom. 7:14).

De remedie tegen deze neiging is om rechtvaardiging en wedergeboorte op te vatten als 'daadwerkelijk samenvallend' en dat is in overeenstemming met het Woord en werk van Gods Geest en de Geest van Gods Woord en werk. Dit laatste kwam tot uiting in de Apologia van Melanchton. Er is volgens de Apologia slechts één handeling, één daad Gods, dat is rechtvaardiging, waarin alle andere zaligmakende daden van God zijn begrepen.

Melanchton maakte gebruik van de uitdrukkingen 'rechtvaardigen', 'rechtvaardigmaking' en 'wedergeboorte' als gelijkwaardige en synonieme begrippen. Hij identificeerde wedergeboorte met de vergeving van zonden. Voor hem was vergeving der zonden: wedergeboorte en vernieuwing van leven.^{iv} Het nieuwe leven is alleen in het bloed van Christus te vinden, zoals voor de Israëlieten in het Oude Testament het leven altijd in het bloed te vinden was en daarom was het verboden bloed te drinken of te vergieten!

Met deze opmerkingen, die in overeenstemming zijn met het karakter en de betekenis van het Woord van God in Rom. 8:30 en met wat tot uitdrukking is gebracht in de Apologia van Melanchton, weerspiegelen wij het karakter en de betekenis van het Woord van God. Het Woord van God is éénduidig (eenvoudig) en heeft een Goddelijke kracht, in tegenstelling tot het menselijke woord en het 'godsdienstige of wetenschappelijke' dat altijd geneigd is om dingen moeilijk, ingewikkeld te maken, te scheiden en dingen te trekken in de sfeer van het menselijke.

Juist wanneer we spreken over rechtvaardiging en wedergeboorte wordt deze éénheid van het karakter en de functie van het Woord van God benadrukt. Het chronologisch en effectief onderscheiden van deze twee daden van God kan worden beschouwd als een fout die velen begaan en kan worden beschouwd als de oorzaak van het gegeven dat het woord van God in vleselijke gedachtespinsels en stelsels wordt gebracht.

Hoe te onderscheiden?

Ten opzichte van Romeinen 8:30, zoals de eerste reformatoren dat ook verstonden, moeten we zeggen dat geloof, rechtvaardiging en wedergeboorte alleen logisch en niet chronologisch te onderscheiden zijn. Hetzelfde geldt voor verheerlijking, het derde deel, de derde ring van de gouden keten. De juistheid van deze uitleg van de zogenaamde gouden keten der zaligheid, blijkt eenvoudigweg uit het gebruik van de *aoristus* door Paulus voor al deze daden Gods.

Terwijl wij reizigers zijn op de smalle weg der zaligheid, de weg van het Woord, worden wij op deze wijze bevrijd van alle mystieke en wrange, ontmoedigende ideeën. Dat wil zeggen: door de absolute en effectieve werkzaamheid van Gods Woord, waaraan het geloof voortdurend kleeft en waarin het actief is, juist in het midden van de strijd, onder het heiligend kruis. En nogmaals; op welke wijze? Op de wijze van de werkzaamheid van Gods Geest en Woord en Zijn genade alleen. Het Woord van God is het enige ware medium hier. Wij staan tegenover en onder de effectieve invloed van de levende stem van een persoonlijke God.^v Het juiste geestelijke verstaan van het woord rechtvaardiging begrijpt het Woord van God in overeenstemming met haar eigen sfeer en kracht. Haar wederbarende kracht is Gods rechtvaardigmakende genade.

Het gaat om het Woord

In feite ontaardt het plaatsen van de wedergeboorte voor of boven de rechtvaardiging de eenvoud van het Woord en ontkent het de levende en krachtdadige stem van Gods Woord. Waarom is dit zo? Omdat dan het Woord van God vaak geheel wordt geplaatst in het gebied van de menselijke rede en menselijke wijsgerige stelsels, met termen zoals hebbelijkheid, ingestorte kwaliteit of een ingestorte gerechtigheid. Zo wordt het Woord van God in de theologie vaak 'gedepersonaliseerd'.^{vi} Het Woord van God wordt geplaatst binnen het grijpbare, het zichtbare, het controleerbare en uiteindelijk wordt het geloof veranderd in een bekwaamheid en de gehele theologie gedompeld in aanwensels en gewoonten.

Het is om deze reden dat wij moeten waarschuwen tegen het wezenlijk onderscheiden van rechtvaardiging en wedergeboorte. Als men het toch doet, berooft men het Woord van God van haar geestelijk en persoonlijk karakter. Als men effectief onderscheid maakt tussen rechtvaardiging en wedergeboorte zal men in feite vervallen in een steeds meer 'mystieke' (en Roomse) manier van denken en handelen, waarin opnieuw deze wereld en de mens, en niet het persoonlijke Woord van God en Zijn kracht en werk, het centrum en het belangrijkste gezichtspunt worden.

De grenzen tussen God en de mens moeten worden onderhouden

De rechte aard van de christelijke godsdienst openbaart zich en wordt onderhouden wanneer de grenzen tussen God, mens en de wereld blijvend bepaald blijven door de Geest van Gods Woord en het Woord van Gods Geest. Als dit niet het geval is en deze grenzen veranderen, valt men altijd in de fout van het mengen van de mens met het goddelijke en het mengen van het goddelijke met het menselijke, van vlees en geest, van wet en evangelie, en loochent men het onafhankelijke en persoonlijk gezag van de Geest en het Woord.

Het is juist de Bijbelse leer van de rechtvaardiging in relatie tot de wedergeboorte die ons een inzicht geeft in de leer van de openbaring, het spreken en handelen van God. Deze Bijbelse leer bepaalt de grenzen en de kracht van ons bestaan als religieuze wezens onder God, totaal en altijd afhankelijk van Hem, als arme zondaren. Het scheiden van deze twee daden Gods zal altijd een eenzijdig religieus bestaan als gevolg hebben en zal altijd de neiging hebben om het gezichtspunt in de mens en in de mogelijkheden van zijn of haar bestaan in het vlees te baseren, ten koste van Gods vrije soevereine genade en van wat altijd en alleen te vinden en te ervaren is in Christus onze Zaligmaker (1 Kor. 1:30).

ⁱ Als voorbeeld ligt Petrus Van Maastricht duidelijk in de lijn van wat we hier beschreven hebben. Zie, A. Neele, *The Art of Living to God: A Study of Method and Piety in the Theoretica-practica theologia of Petrus van Maastricht (1630-1706)* PhD. dissertatie, Universiteit Utrecht 2005. Wanneer hij het Bijbelse onderwerp geloof in de theologie bespreekt, wordt duidelijk dat Maastricht zich een filosofische methode en terminologie eigent om het geloof uit te leggen, d.w.z. in termen van het habitus-actus schema. Hierdoor kan men zich niet meer onttrekken aan de 'fysieke' implicaties van dit schema zoals ontleend aan de filosofie van Aristoteles en Ramus. Voor Maastricht is er "een inwonend principe, in de mens, waarop theologie zou kunnen rusten, of in de taal van de scholastiek, een habitus van de ziel waarop theologie intern zou kunnen worden gegrondvest. Voor Maastricht was deze gezindheid de habitus fidei en niet de habitus. sciendi" Ibidem, 107-108. Geloof wordt niet langer begrepen als een lege hand, maar wanneer de taal van habitus-actus wordt gebruikt, kan de implicatie dat geloof moet worden opgevat als meer dan een lege hand, nauwelijks worden vermeden. Onderwerp van onderzoek wordt wat intern wordt ontvangen met het oog op ordelijk ordenen, methodiseren en leven volgens opgebouwde theoretisch-praktische vaardigheden. In feite definieert Maastricht theologie volledig in termen van gewoonten. Hij schrijft, ". . . , volgens haar eminentie is theologie alle gewoonten, aangezien ze de perfectie van alle gewoonten bezit." Petrus van Maastricht, *Theoretisch-praktische theologie deel I: Prolegomena* (Grand Rapids: Reformation Heritage Books, 2018), pagina 105. Hieruit volgt, aangezien gewoonten kunnen worden opgevat als aangeleerde neigingen van denken en handelen, dat theologie bij uitstek praktisch is. "We noemen het eerder praktisch, zelfs bij uitstek praktisch" Ibid, pagina 107. En zo wordt de genade van God een theoretisch-praktisch of 'wetenschappelijk' object als het wordt getrokken in de fysieke, psychische en actieve sfeer van de mens, waarvan de wedergeboorte de hoeksteen is die de zaden van geestelijk leven schenkt (zie Ibid. 111-112).

ⁱⁱ *Dominee G.H. Kersten bestrijdt in zijn Gereformeerde Dogmatiek deel II, pagina 214 het idee dat de wedergeboren mens, wat betreft zichzelf, dat wil zeggen zijn of haar 'ik', dood en verrot is, verwijzend naar Kohlbrugge die dit beweert op basis van Rom.7:14. Hij zegt zelfs: 'Voor Gods' volk ligt in Kohlbrugge's voorstelling een groot gevaar' (ibid). Waarom? Het zou volgens hem de schijn van echte overtuiging kunnen wekken. Voor G.H. Kersten zou het echte begrip moeten zijn dat we, na de wedergeboorte, in de eerste plaats een nieuw mens zijn, en dat we als zodanig worstelen met ons vlees en onze vleselijke neigingen. Ergens anders schrijft hij, 'Door de wedergeboorte komt er een tegenstelling tussen de persoon die wedergeboren is en zijn begeren van natuur' (ibid., pagina 220) (zie noot v hieronder voor meer kritisch commentaar hierover). Het contrast met Kohlbrugge's begrip van Rom.7:14 en de implicaties voor de gerechtvaardigde persoon kan nauwelijks dieper en duidelijker zijn. Voor Kohlbrugge is het 'ik' dood en verrot, en tegelijkertijd door het geloof in Christus levend en heilig. Ik geloof dat dit standpunt meer in overeenstemming is met de reformatievisie om simul justus et peccator te zijn door geloof in Jezus en God die de goddelozen rechtvaardigt (Rom.4:5)*

ⁱⁱⁱ *Zie <https://www.etymonline.com/word/aorist>.*

^{iv} *“Wat hier in de Apologie wordt bedoeld, is niet de regeneratio in de daad van rechtvaardiging, in tegenstelling tot een regeneratio, die anders samenvalt met heiligmaking en renovatio, en die dan zou worden toegevoegd in een speciaal derde deel van de orde van redding. Nee, dat was de fout van de latere theologen, te beginnen met de Formule van Concord, dat ze strikt scheiden wat Melancthon samenvatte. Volgens de Apologie is er, zoals Loofs terecht aantoonde, slechts één daad, de rechtvaardiging, waarin alle andere daden van God zijn begrepen. Natuurlijk begrepen de theologen van de Formule van Concord dit niet meer. Ze scheidden de renovatio van de fidei iustificatio (Epit. 585, 8). Melancthon daarentegen gebruikt iustificari = iustum effici = regenerari; en hij identificeert de regeneratio met de remissio peccatorum. En deze remissio peccatorum is de regeneratio of renovatio. Op het moment dat onze ogen worden geopend voor het feit dat onze zonden zijn vergeven, zijn we niet alleen gerechtvaardigd (d.w.z. voor God geplaatst in gerechtigheid door goddelijke toerekening), maar wat ons ooit zal overkomen, is er al, d.w.z. ons hart is al veranderd, we zijn erfgenamen, geadopteerd als kinderen!” Eduard Böhl, Rechtvaardiging door geloof. Een bijdrage tot redding van het protestantse kardinaaldogma (1890), pagina 118.*

^v *G.H. Kersten beschouwt deze tekst in zijn Gereformeerde Dogmatiek als sprekend over de weldaden die God aan Zijn uitverkorenen van eeuwigheid in Christus heeft gegeven. G.H. Kersten, De Gereformeerde Dogmatiek deel II, pagina 186. Ik zie geen aanleiding in de tekst om tot deze conclusie te komen. Ook is hij volkomen inconsequent, want als hij het heeft over roepen (ibid., pp. 67-82), zegt hij dat het in de tijd gebeurt. In deze tekst wordt echter hetzelfde werkwoord tijd gebruikt voor roepen als voor rechtvaardiging en verheerlijking. Zijn wij dus ook van eeuwigheid geroepen? Waarop men zou moeten antwoorden, ja, in termen van zijn eigen beweringen. Maar we zien dat dit volgens zijn behandeling niet het geval is. Daar moet de roeping extern en intern zijn, maar alleen in de tijd.*

^{vi} *Het grote probleem hier is dat in dit soort theologieën, naarmate het Woord van God en de Geest 'gedepersonaliseerd' worden, genade gepersonaliseerd, gehypostaseerd of 'substantieel' wordt, met als resultaat dat de wedergeboren persoon centraal komt te staan ten nadele van de gave van de persoon van de heilige Geest en zijn aanwezigheid en werk, zou men inderdaad kunnen zeggen, ten nadele van de personen en de economie van de Drie-enige God als brandpunt van oorsprong en doel (vergelijk Rom.11:36; 2 Kor.13:13).*